

ŠKOFIJSKI LIST

88.

Nadškofje in škofje avstrijski svojim vernikom pozdrav in blagoslov v Gospodu našem Jezusu Kristusu.

Ljubljani verniki!

Prvikrat v človeški zgodovini družijo vse narode in države zemlje ena volja, volja za vojno; tekmujejo, pa ne v delih miru, ampak v delih uničevanja. Zdi se, da se izpolnjuje beseda Gospodova: »Slišali boste o vojnah... vzdignili se bo namreč narod zoper narod, kraljestvo zoper kraljestvo« (Mat. 24, 6). V tej resnično svetovni vojni, ki jo z grozo doživljamo, gre vse v velikansko: silne armade, silne bitke, silne izgube. In koliko splošnega gorja bo še privedla vojna na zemljo, tudi če se ne konča s strahoto, ne moremo še pregledati.

V tej najbolj krvavi vojni vseh vojn v svetovni zgodovini se je pa tudi zrušil ponos na omiko sedanjega rodu, ki je v dolgi dobi miru domneval, da more živeti brez Boga in njegovih zapovedi in ustvariti večni mir med narodi. Bogu odtujena znanost je verovala v nepreštani napredek in je odklanjala vso nadnaravno resnico; tehnika, ki je mnogo zmogla, je sanjala v svojem kraljestvu o brezmejnih možnostih neke vrste vsemogočnosti; radi svetovnega prometa, ki si ga je ustvaril ponosni rod, je mislil, da je odveč prošnja Očenaša: »Daj nam danes naš vsakdanji kruh«, da sta lakota in pomanjkanje za vedno odstranjena; družabna preskrba, ki je zavarovala vsakogar proti nezgodi, bolezni, starosti, toči in ognju, je veljala kot nadomestek božje previdnosti. Ta nepričakovani zemeljski napredek je pospeševal v modernem človeku prazno misel o avtonomiji, samostojnosti nasproti Bogu in njegovemu razodetju, ki ga nam posreduje Cerkev. In ker morajo napačne misli dosledno voditi do nesrečnih dejanj, so pre-

nesli to samostojnost, ki ni pripoznavala meje krščanske pravičnosti, kot »politiko brez morale«, kot »voljo do moči«, kot »pravico močnejšega« tudi na gospodarsko in narodno tekmovalne držav in narodov. Tako je stopila moč na mesto pravice. Kjer pa velja načelo pravice močnejšega, tam so vojne neizogibne.

Pravica ima svoj edini izvir v Bogu. Pravice ni mogoče »napraviti«, kakor se delajo postave. Le božja volja dela pravico. Kjer pa ne pripoznavajo božje razodete volje, tam živi sebičnost, samoljubnost človeška, ki vodi nujno do gospodovanja denarja in uživanja. Zlasti ljudstva, ki so postala deležna resnice in blagoslova krščanstva, se ne morejo odpovedati krščanstvu — to dokazuje svetovna zgodovina — da ne bi padla nazaj v podivjanost.

Čeprav so nam katoličanom ta dejstva znana in razumljiva, je vendar potrebno opozarjati nanje razkristjanjeni svet. V tem je namreč zmagovitost naše vere, da nam daje pravi vpogled v zgodovino sveta. »Razlaganje tvojih besedi razsvetljuje in daje spoznanje malim« (Ps. 118, 130). Jezus je rekel: »Zahvalim te, Oče, Gospod nebes in zemlje, da si to skril modrim in razumnim in si razodel malim« (Mat. 11, 25).

V času, ki prinaša temelje rušeče premembe v življenje ljudstev, smatramo kot našo dolžnost, pokazati pravo pot iz zmede današnjih zmot in hudobij. To je čas, v katerem prevzame tudi močne bojazen.

1. Splošen pregled.

Pri vsej žalosti, ki nas napolnjuje pri pogledu na podrtine, ki jih je nakopičila vojna, nas tolaži zavest, da krivda nad preliva-

njem krvi ne zadeva naše domovine. Če zasledujemo naravne vzroke, vojna ni prišla odtod, da se je za umor našega prestolonaslednika zahtevalo zadoščenje in varstvo pred revolucionarnim gibanjem, ampak odtod, da so naši sedanji sovražniki, ki so že davno sklenili razkosati naše cesarstvo, to opravičeno zahtevo vzeli za povod, da izvršijo svoje naklepe. Nobeden izmed števila naših sedanjih sovražnikov ni bil ogrožen od nas, nikdar ni imela naša monarhija osvojevalnih namenov. Pretresljiv manifest rajnega Franc Jožefa, cesarja miru, z dne 28. julija 1914 dokazuje svetu, da nas ni nikdar napolnjeval pohlep po tuji zemlji. Če so vkljub temu naši sedanji sovražniki prijeli za orožje, in če nam je odtedaj več kakor dvajset držav napovedalo vojno, niso imeli zato nobenega drugega vzroka, kakor voljo, da našo državo razbijejo.

Mi smo sprejeli strašno zlo vojne na nas, ker smo bili k temu prisiljeni. Gre za bit ali ne bit naše države! Mi se vojskujemo le za ohranitev naše zakonito upravičene, stoletja stare posesti in za pravičen in trajen mir. In radi te višje dobrine je bila vojska dovoljena in pravična.

Koliko si je prizadeval naš zvesto skrbni cesar, da bi dosegel mir in svojim ljublim narodom prihranil krvne žrtve vojne. Ko je Benedikt XV., papež miru, kakor ga nazivlje ves svet, dne 1. avgusta 1917 stavil svoje predloge za mir, je bil naš plemeniti cesar prvi, ki je kot zvest sin slušal glas očeta krščanstva. Ako bi bilo po njegovem, bi se že davno veselili miru. Pa žal, naši sovražniki so dozdej vsak predlog za mir zasmehujoč zavrgli. Da, v deželi enega izmed naših sovražnikov je vlada predlog za udeležbo pri javni molitvi za mir smatrala skoro za žalitev. — Vkljub temu so prizadevanja papeža in našega cesarja tudi v sovražnih deželah sprožila voljo za mir in ustvarila gibanje za mir, proti kateremu so sicer vlade teh dežel najstrožje nastopile, katero pa more v rokah božje previdnosti vendar postati sredstvo, da se vlade, ki jih še vedno napolnjuje volja uničenja, vsled volje ljudstev po miru nagnejo k miru sporazumljenja.

Naše oči gledajo še drugo tolažljivo dejstvo: Stiska ogrožene domovine je zapostavila narodna nasprotstva in ustvarila v hipu enotno fronto na bojnem polju, ki so se je naši sovražniki tako bali. Narodi naše države so tekom zgodovine že mnogokrat dokazali svojo ljubezen do skupne domovine in svojo požrtvovalnost; pa toliko navdušenja za ce-

sarja in domovino, tako vesele vdanosti do skupne države, toliko genljive skrbi za vse otroke obsežne domovine brez ozira na ugled osebe tudi mnogi izmed nas niso pričakovali. Zdelo se je, da se je duh časa s svojo ljubeznijo do ugodnega in uživanja polnega življenja umaknil požrtvovalnosti in zvestemu izpolnjevanju dolžnosti.

Pa nepričakovano dolga vojna je prinesla zunanje pomanjkanje in dušne stiske; dvomi, pobitost, razsrjenost, utrujenost napolnjujejo prav mnoge; smisel resnicoljubnosti se je v svetu, ki si je v svojem javnem življenju postavil za temelj laž, močno izgubila; čut pravičnosti je otemnel pri pogledu tako kričečih krivic; krščansko sočutje s tujo potrebo, ki je bilo ljudstvu lastno, se je izpremenilo v kruto sebičnost. Skratka, verski duh se je zmanjšal, npravne sile so omajane, nizkotni nagoni pa so se pomnožili in ojačili. Ni čuda, da se je z omajanim verskim življenjem in krščansko npravnostjo jelo majati tudi spoštovanje do oblasti. O tem resno besedo.

II. Spoštovanje do oblasti poglavarjev.

Spoštovanje in pokorščina nasproti od Boga postavljeni oblasti je temelj vsega reda v človeški družbi. Temeljno zlo našega časa je mrzlično stremljenje po neodvisnosti in samovoljnosti. Moderni človek hoče biti le sam od sebe odvisen. Tudi tu so napačne ideje: »samovlada ljudstva«, »ljudska večina vir prava« itd. na delu, da podkopljejo temelj družabnega reda, kakor ga umeva krščansko pravo.

Že v dobi miru so se hotela uveljaviti stremljenja proti redu in so se pojavljala v radikalnih zahtevah. Zdaj so pa, kakor vsi veste, sovražniki našega cesarstva potom brezvestnih pomagačev zanesli v našo državo gibanje, ki naj bi pri nas delovalo kakor iskra v sodu smodnika. Žalostno je za nas, da so se naši sovražniki drznili napraviti poizkus zavestiti v nezvestobo do cesarja in države. Očitno so radi notranjega nemira v naši državi, ki se je pojavljal tudi na zunaj, upali uspeha od svojega pregrešnega početja.

Še z večjo žalostjo nas pa navdaja, da so obrekovalci z besedo in pismom, celo od moža do moža delovali na to, da bi splošno znano avstrijsko zvestobo do dedne vladarske hiše zastrupili in tako pripravili notranji razpad. Žal da so mogli precej časa ne-

kaznovani izvrševati svoj vražji posel, ki je enak nramni prekuciji. Nehote se spominjamo tožbe v sv. pismu: »Ves dan tvoj jezik misli na krivico, kakor ostrá britev goljufijo uganjaš... zgolj pogubljive besede (obrekovanja) ljubiš, goljufivi jezik« (Ps. 51, 4. 6). »Govorijo zoper mene z lažnjivim jezikom, s sovražnim govorjenjem me obkladajo, in se bojujejo z menoj brez vzroka. Ne da bi me ljubili, me še obrekujejo, jaz pa molim. Povračujejo mi hudo za dobro in sovrašтво za ljubezen mojo« (Ps. 108, 3—5).

Treba je bilo krepke samopomoči ljudstva, tla je umolknila zlobnost in laž. Z n a n e s k r i v n e družbe, katerih delež na tej vojni se je večkrat odkrito poudarjal, so to moralno razdejanje naših sovražnikov zavedno pospeševale.

Če smo se te skelleče rane dotaknili, smo to le storili, da jo ozdravimo. Kajti rana, ki ostane skrita in se odteguje večči roki zdravnika, more postati nevarna.

V svoji svetovni okrožnici z dne 1. novembra 1914 je naš sv. Oče, Benedikt XV., z neprimerljivo bistrostjo duha videl važen vzrok sedanjih zmed v tem, »da veljava tistih, ki imajo oblast v rokah, množici ljudstva ni več sveta. Odkar so namreč začeli izvir vsake človeške oblasti izvajati ne od Boga, ampak od proste odločitve ljudi, so se vezi dolžnosti, ki naj vežejo predstojnike in podložne, tako zrahljale, da so skoro ločene. Brezmejni nagon po prostosti, združen z duhom upornosti, je polagoma vse prevzel... Iz tega nastane zaničevanje zakonov, upor množic, navada, vse malenkostno presojsati, kar je naravnano od zgoraj, odtod oni nešteti poizkusi, razrahljati trdne sponje reda, odtod strašni zločini onih, ki glasno izjavljajo, da zanje ni postave in ki tudi ne prizanašajo življenju in imetju ljudi.«

Če naša vera v vesti zavezuje, izkazovati oblasti spoštovanje, nam hkrati polajšuje to dolžnost, ko nas uči, da to spoštovanje izkazujemo samemu Bogu, čigar pooblaščenci so predstojniki. In ne le višja oblast prihaja od Boga, ampak tudi iz volitev oseb, ki izvršujejo oblast v božjem imenu, je delo njegove previdnosti. Zato stavi prvak apostolov to dvojno dolžnost eno poleg druge: »Bojte se Boga, častite kralja« (1 Pet. 2, 17). Prva dolžnost kliče drugo.

Občudovati moramo, ko vidimo, kako nas Jezus Kristus sam s svojim zgledom uči spoštovanja in pokorščine do višjih. V Kafarnau mu so zahtevali od njega davek za tempelj. Najprej dokaže, da njega kot Sina božjega ta dolžnost ne more zadevati. Takoj pa reče Petru: »Da

jih pa ne pohujšamo, pojdi k morju in vrzi trnek, in prvo ribo, ki se vjame, vzemi in odpri ji usta in boš našel denar, tega vzemi in jim ga daj zame in zase« (Mat. 17, 26). In ko je Gospod malo pred smrtjo stal pred Pilatom, ki je svojo oblast tako zlorabil, je govoril: »Ne imel bi nobene oblasti do mene, ko bi ti ne bila od zgoraj dana« (Jan. 19, 11). Jasneje Gospod ni mogel govoriti o izviru oblasti predstojnikov.

Zato razlaga apostol narodov le voljo Gospodovo, ko piše: »Ni oblasti od drugod kakor od Boga; katere pa so, so od Boga postavljene« (Rim. 13, 1). Potem nadaljuje: »Zatorej morate podložni biti, ne samo zavoljo strahovanja, ampak tudi zavoljo vesti« (Rim. 13, 5). Apostol torej ne polaga dolžnosti pokorščine v lastno preudarnost, ne v prikladnost zapovedi, ne v potrebo družabnega reda, ampak v vest, kjer kraljuje sam Bog. Če vemo, v kakšnih rokah je bila ob času apostolov višja oblast, poslušamo s spoštljivim začudenjem besede sv. Petra: »Bodite torej podložni vsaki človeški stvari zavoljo Boga, bodisi kralju kot najvišjemu, ali namestnikom kot od njega poslanim...« (1 Pet. 2, 13. 14). Iz tega sklepa apostol Pavel po pravici: »Kdor se torej oblasti ustavlja, se božji volji ustavlja, kateri se pa ustavljajo, sami sebi pogubljenje nakopavajo« (Rim. 13, 2).

Upora torej ne dovoljuje apostol pod nobenim pogojem. Tudi prestana krivica ne odveže podložnih dolžnosti pokorščine. Le eno izjemo pozna apostol: Ko bi predstojnik kaj zapovedal, kar Bog prepoveduje, ali ko bi kaj prepovedal, kar Bog zapoveduje. Kajti »Boga moramo bolj slušati kakor ljudi« (Dj. ap. 5, 29). Pa tudi v tem slučaju ni dovoljeno rabiti silo proti sili, odpor bi smel obstajati le v tem, krivico premagati v potrpežljivosti in na temelju in s sredstvi državnega reda. Le tako stoji red v človeški družbi na trdnih tleh, le taka odvisnost radi Boga ustvarja pravo prostost.

Zakaj toliko nemiru in nereda na svetu? Zakaj pozablja že otrok spoštovati očeta? Zakaj je spoštovanje do duhovniške in kraljevske časti tako zelo omajano? Ker so lažimodrijani, potvarjalci resnice božjo veljavo izpodkopali. In za to delo razdejanja ni treba duhovitosti in ne dokazov; treba je le zvezo skleniti s strastni ljudmi, potem je pregovarjanje kaj lahko. Toda v svetu brez Boga in brez previdnosti božje, brez neprekršljivega prava in zakona, brez prostosti in odgovornosti, brez popolne pravičnosti in povračila v večnosti ni ne dobrega ne slabega. Tu so morebiti običaji in navade, ni pa nramnosti,

so dejanja, pa ni načel; tu je zvestoba nespamet, pravica postane laž, vest imenujejo slabost, čednost je domišljavost, požrtvovalnost je v zasmeh in večnost je goljufija duhovnikov. Kje je v taki noči še zvezda vodnica? Kaj je početi z ljudstvom, ki je napolnjeno s takimi zmotami? Za strogo doslednost krščanskega nauka o oblasti od Boga postavljeni tako ljudstvo nima smisla.

III. Dolžnosti poglavarjev.

Vera varuje dostojanstvo in moč oblastnij, nalaga jim pa tudi velike dolžnosti. Služba višjih ni v gospodstvu, ampak v dolžnosti skrbeti za blagor onih, radi katerih jim je Bog to službo podelil. Višji bodo dajali enkrat Bogu tem strožji račun, čim višji so bili nad drugimi po dostojanstvu in oblasti. »Silno ostra sodba se godi predstojnikom. Nizkemu se izkaže usmiljenje, mogočni pa bodo močno kaznovani« (Modr. 6, 6. 7). Vera rabi za razmerje med predstojniki in podložnimi podobo živega, popolnega telesa. »Zakaj kakor imamo v enem telesu veliko udov, vsi udje pa nimajo istega opravila, tako nas je veliko eno telo v Kristusu, slehern pa smo eden drugega udje« (Rim. 12, 4. 5). Glava ni radi sebe, ampak radi udov; čuva naj vsak, tudi najmanjši, najšibkejši ud, da vsak ud dobi, česar potrebuje. Tako bo vse telo zdravo. Le tako se bo posamezen ud zanimal za ves organizem.

Moč predstojnikov mora varovati pravico in pravičnost. Izpolnjevanje te velike dolžnosti pa zahteva vestnost. Vest je nespremenljiva kakor pravo, ki se javlja v nespremenljivi volji božji. Kar je bilo včeraj slabo, je danes in bo jutri istotako. Vest ne pozna dogovorov, ne pozna poravnave s takoimenovanim duhom časa. Vest pozna samo eno zapoved: Stori svojo dolžnost, naj pride, kar hoče! Zato je pa treba načel, in načela so le tam, kjer je vest živa. Vest pa se more ravnati le po volji božji, ki jo nam posreduje vera.

Tu se ločijo duhovi. Eden se vprašuje: »Ali je to, kar hočem storiti, pravično? Ali se zgodi s tem volja božja in je to za vest dobro? Če je tako, ni mnogo na tem, če pri tem trpi moja korist. Mir vesti in ljubezen božja me za vse odškoduje.« Drugi se pa vprašuje: »Kaj bodo o meni rekli, če to storim? Ali mi bo to koristilo ali škodovalo?« In lastna korist mu bo nad vse, v najugodnejšem slučaju se bo z vestjo kakor že pobotal. Če bi pa bilo to vsakdanje ali bi se celo kot spretnost poplačevalo, potem bi vesti otopele in načela bi se

porušila. Potem pa gospoduje nered, ki hudobnežev ne zadovolji, dobre pa ozlovolji.

Če je blagor ljudstva prva naloga višjih, potem je njihova najvažnejša dolžnost varovati vero in nравnost. Kajti ni blagra za ljudstvo brez nравnosti in ni nравnosti brez vere. Zato morajo pred vsem varovati vero in nравnost revnih slojev, ker so ti radi revščine izpostavljeni največjim nevarnostim. Karkoli se stori za družabno preskrbo — usoda ljudstva bo vedno trda, ker pridejo na ljudstvo vsa težka dela in pomanjkanje. Zato potrebuje zlasti delavsko ljudstvo močne vere na večno blaženost. Gotovost večne sreče more tudi reveža obogatiti.

Po pravici zato kliče naš sv. Oče v imenovani okrožnici poglavarjem: »Naj pomislijo knezi in vladarji ljudstev, ali je modro in za javno oblast in za države koristno, ločiti se od vere Kristusove, ki nosi in podpira njih oblast. Vedno in vedno naj preudarijajo, ali je dokaz državniške modrosti, sv. nauk evangelija in Cerkve izključiti iz države in šole. Žal je izkušnja le prejasno dokazala, da je ugled človeške oblasti uničen, kjer je vera oropana pravice in vpliva... Zato se dogaja, da se ljudstva ondi, kjer vladarji zaničujejo božjo oblast, ne menijo za oblast ljudi. Le eno ostaja, s čimer se potlačijo razburjene ljudske množice: sila orožja. Toda s kakim končnim uspehom? S silo orožja se potlačijo telesa, ne ukroti se pa duhov.«

Je pa tudi krščanska dolžnost, kakor pravi sv. Pavel, da pomagamo z molitvijo tistim, katerim je po božji naredbi izročena skrb za nas in ki imajo tako velik vpliv na našo časno in večno srečo. »Prosim vas torej pred vsemi rečmi, da naj se opravljajo prošnje, molitve, priporočila in zahvaljevanja za vse ljudi, za kralje in vse oblastnike, da bi mirno in pokojno živeli v vsi pobožnosti in čistosti« (1 Tim. 2, 1. 2).

IV. Sovražnik, ki ga moramo premagati.

Skrb za javni blagor se kaže predvsem v dobri postavodaji in pravični uporabi postav. Pa tudi od najboljše zakonodaje ne moremo vsega pričakovati, ako se velike množice, prepojene od sebičnosti in uživanja, ne zmenijo za postavodajo ali so ji celo sovražne.

Noben čas ni splošne nevarnosti neurejenega človeškega samoljublja tako pokazal, kakor sedanja vojna. Dandanes srečavamo ljudi, ki se zdé, da so uliti iz bron in da imajo srce iz kamna. Grenka sila in vzdihi revščine jih ne ganejo. Samoljubje pozna namreč

le en življenjski cilj: Pridobivati, imeti, uživati in ponašati se. Naj se uniči vsa Evropa v ognju in plamenu, da le oni svoj cilj dosežejo. Za nje vojna ni sovražnik človeštva, ki koplje milijonom grob, ki ženam, materam, bratom in sestram krvave solze iztiska, ampak srečna priložnost, da pridejo kvišku. Ti ljudje so tudi sovražniki družabnega reda, naj to priznavajo ali ne. Vsekako so vojni bič za reveže.

Bog je svoje storil in nam dal zadostno žetev. Ako bi brezobzirna sebičnost na eni, nespособnost in zanikarnost na drugi strani tega ne ovirala, bi si mogli vsi neobhodno potrebna živila in oblačila preskrbeti. Bog je, kakor govori psalmist, »dal zemljo človeškim otrokom« (Ps. 113, 24). Govoril je nekako: Gospodujte nad zemljo s svojim delom, ki naj jo stori rodovitno. Kar vam prinese vaš trud, bodi vaša lastnina, ki naj ne neha z vašo smrtjo, ampak naj preide na vaše potomce; kajti v svojih otrokih živite vi dalje.

V tem korenini pravica lastnine, ki je niso utemeljili človeški zakoni, ampak ki je bila od Boga oznanjena na gori Sinaj. Zapoved: »Ne kradi« je zagotovila nedotakljivost lastnine. Brez lastnine bi ne bilo urejene družbe, kakor nam kaže pogled v razdejano ogromno državo na vzhodu. Svet bi postal velika »jama razbojnikov«. Brez lastnine ni naroda in ni domovine, kajti prvo je, da ima deželo. Brez lastnine ni prostosti in ni nagiba za marljivost, ni napredka in ni omike.

Toda ta v človeški naravi utemeljena pravica ima velikega sovražnika, pohlep, ki se kaže v tatvini in oderuštvi. S tatvino greše siromaki, oderuštvo pa je v našem času, kar je bil Moloh za otroke starih paganov. Če v našem času oderuštvo v velikem neovirano prav najrevnejše in one, ki se morejo najmanj braniti, oropa in se tako lahko izogne pravični kazni, ni le v tem grešna opustljivost višje oblasti, ampak tudi javen poziv na druge, da to posnemajo. Ali ni potem umljivo, da reveži, ki vkljub svoji marljivosti pomanjkanje trpe, ne verujejo več v družabno pravičnost in ne spoštujejo več višje oblasti? Kdo bi hotel zameriti brezpravnim malim, če poslušajo vabeče klice zapeljivih prevratnih govorov.

Tu je treba odpomoči, pa popolne, resne odpomoči, v duhu sv. pisma, ki pravi o oderuštvi: »Kdor žito skriva, je preklinjan med ljudstvom, blagoslov pa bo nad glavo prodajalcev« (Preg. 11, 24). O prav mnogih, ki so v vojni nepričakovano tako neizmerno obogateli, pravi ljudstvo po pravici: »Kolikor kapitalistov, toliko pijavk,

kakor da bi ne bilo pisano: »Kdo bo prebival v tvojih šotorih, o Gospod? ... kdor svojega denarja ne daje na krivične obresti« (Ps. 14, 1. 5). Te pregrehe, ki ogrožajo mir v človeški družbi, imajo, čeprav se odtegujejo javni pravici, vendar dve priči, katerim se ne morejo odtegniti: prva je vest, ki jim bo noč in dan klicala: To je denar krvi! — in Bog, ki bo maščeval zaničevanje svoje zapovedi in oropanje revežev.

Ne varajmo se! Nobene še tako dobro mišljene postave ne bodo zoper človeški pohlep izdatno varovati mogle. To bo le tedaj, če se posameznik in javno mnenje odvrne od službe mamona in od poželenja po uživanju. To uči vojna z ognjenimi črkami: Če državna oblast ni utemeljena v vesti podložnikov, nima zadostnega temelja.

V. Še ena potreba časa.

Ena izmed najobčutnejših posledic vojne je pomanjkanje onih živil, ki so najbolj potrebna; temu se pridružuje še silno podražanje teh živil. Reveži danes ne iščejo denarja, ampak hrane in obleke.

Gotovo je predvsem dolžnost oblasti, skrbeti za pravično razdelitev v lastni deželi se nahajajočih in iz tujine dosegljivih živil. Zlasti mora skrbeti za reveže. Leon XIII. je v svoji nepozabni okrožnici »Rerum novarum« to misel izrazil v sledeči lepi obliki: »Prav posebno skrb mora imeti država za nizke in nepremožne sloje. Razred imovitih ima takorekoč v svojih lastnih sredstvih obrambo, in potrebuje manj javnega varstva; revna množica pa nima lastnih pripomočkov in je navezana na državno pomoč. Zato mora država one, ki nimajo posesti, prav posebno v varstvo vzeti.«

Pomanjkljivosti v javni prehrani, ki se jih je bilo mogoče ogniti, so povzročile veliko nevoljo med ljudstvom. Kritika, poštena in razumna kritika je dovoljena, strokovni nasveti so gotovo zaželeni. Toda godrnjanje, pretnje, nemiri, štrajki ne prinese nobenega zrnca pšenice, nobenega krompirja več v deželo, pač pa pripravljajo našo državo v slabo ime in ojačujejo upanje naših sovražnikov, da nas bodo vendar premagali, če le dosti dolgo v vojni vztrajajo.

Nikdar se ne sveti lepota in korist prave ljubezni do Boga in bližnjega bolj, kakor v časih splošne sile in nevarnosti. »Predvsem pa imejte vedno ljubezen med seboj; ker ljubezen pokrije obilnost grehov. Jemljite radi eden drugega pod streho brez godrnjanja.

Kakor je vsak prejel dar, s tem postrezite eden drugemu kakor dobri delivci mnogotere milosti božje» (1 Petr. 4, 8—10). »Čista in pred Bogom in Očetom neomadeževana pobožnost je ta: obiskovati sirote in vdove v njih nadlogi in neomadeževanega se ohraniti pred vsem svetom« (Jak. 1, 27). Kdor ne posluša samo teh besedi apostola, ampak jih tudi izvršuje, more svojo ljubezen izpodbuditi ne le za predpisano, ampak tudi za prostovoljno oddajo potrebnih živil in stvari.

Gotovo ima vsak izdelovalec pravico do času primerne in trudu odgovarjajočega dobička pri delu. Toda kar se pridržuje na d pravičnim zaslužkom, na d nujno lastno potrebo in kar je na d krščansko skrbjo za prihodnost, je danes krivično blago, zloraba lastninske pravice, rop na blagu revežev in izzivanje trpečih za motenje reda v državi.

Dajajte torej, ljubljene verniki, z živo, veliko-dušno radodarnostjo! Dajajte v trdnem prepričanju, da s tem največja dobra dela za čas svoje sodbe pošiljate v večnost! Kajti v resnici pred Bogom nismo neomejeni gospodarji zemeljskih dobrin, ampak le oskrbniki, ki bomo morali dati odgovor. Prav zato je dal Bog bogatinom obilico, da si delajo prijatelje v večnem življenju. Z veselo darežljivostjo, predragi v Gospodu, si delate reveže in njihove anjele varihe, za prijatelje, da celo samega Gospoda, ki je »oče revnih«. Kajti vsak siromak je brat Kristusov, v vsakem trpi in prosi Kristus sam. Seveda so tudi usiljivci, ki skrivajo pod svojo revščino poželjivost; pa ta izkušnja opravičuje le preudarnost in previdnost v dobrotelnosti, ne pa, da bi darežljivost popolnoma opustili ali omejili.

Odprite torej, ljubljene v Gospodu, svoje srce času primernemu opominu sv. Pavla: »Zdaj naj vaša obilnost njih pomanjkanju pomaga, ... da bo enakost, kakor je pisano: Kdor je veliko nabral, ni imel preobilno, in kdor malo, mu ni primanjkovalo (2 Kor. 8, 14. 15). »Bog je mogočen vsak dar obilo poplačati« (2. Kor. 9, 8). Trdosrčnim v pomislek pravi sv. Janez: »Kdor ima premoženje tega sveta in vidi svojega brata, da je v potrebi, in zapre svoje srce pred njim, kako prebiva ljubezen božja v njem? Otroci moji! Ne ljubimo z besedo, tudi ne z jezikom, ampak v dejanju in v resnici« (1 Jan. 3, 17. 18). Dobrotljivost do revežev pa zahteva čim večje pridelovanje, marljivo delo pri obdelanju vseh v to sposobnih zemljišč in varčnost v porabi živil.

Če je velikodušna darežljivost v sedanjem času veliko delo ljubezni do Boga in

do bližnjega, ni nič manj delo za domovino. Vojak brani domovino pred sovražnikom s svojim življenjem, krščansko misleč posestnik pa, ki podeli od sadu svojega dela pomanjkanje trpečim sobratom, varuje pred stisko in lakoto, ki sta nevarni notranjemu miru.

Kar čas od nas zahteva, je krščanska skupnost, ki je izražena v ljudskem reku: Eden za vse, vsi za enega.

Sklep.

Vse te skrbi in prošnje, ki smo jih v tem pastirskem listu navedli, polagamo zaupno pred vas, da jih v dobrem in najboljšem srcu ohranite in sad obrodite v potrpežljivosti« (Luk. 8, 15). Štiri leta ste hrabro vztrajali in vsa bremena vojne nosili, ki ni nič drugega, kakor težak jarem greha. Vkljub vsej bojaželjnosti naših sovražnikov, ki se hočejo zadovoljiti le z našo pogubo, mora vendar enkrat priti mir. Roka Gospoda ni prikrajšana. Še vlada svet. »Izpolnjuje voljo njim, ki se ga boje, ter njih prošnjo usliši in jih reši« (Ps. 144, 19).

Poslušajte še besedo sv. Pavla: »Bratje, bodite močni v Gospodu in v mogočnosti njegove moči... Radi tega primite za božje orožje, da se zamorete braniti ob hudem dnevu in v vseh rečeh popolni obstati. Stojte torej opasani okoli svojih ledij z resnico in oblečeni z oklepom pravice, in obuti na nogah za oznanjevanje evangelija miru; pred vsem pa vzemite v roke ščit vere, ... vzemite čelado zveličanja in meč duha (kar je božja beseda) in molite z vso molitvijo in prošnjo« (Ef. 6, 10 i. d.).

Da, primite za ščit vere na božjo previdnost, ki »sega z močjo od kraja do kraja in vse prijetno urejuje« (Modr. 8, 1). Vojna, ki je Bog ni hotel, ampak le dopustil, je v rokah božjih šiba in sodba nad ljudstvi, kojih usoda se morda zdaj za stoletja določuje. Zlo vojne in trpljenje nedolžnih bo v to služilo, da se na notranje odtrgamo od sveta, njegovih temin in nasprotij, da se popolnoma izročimo v roke božje.

In evangelij miru, nesite ga v našo državo, da pospešimo notranji mir, nesimo ga v dežele sovražnikov, da premagamo sovraštvo med narodi!

Nimamo povoda obupavati. Naša država je bila doslej deležna posebnega varstva božje previdnosti. Mislite le na nevarnosti, v katerih smo bili radi premoči sovražnikov in ki so zdaj srečno odstranjene! To nas napolnjuje z veseljem upanjem za bodočnost.

Avstrija ima izvršiti posebno nalogo kot katoliška vevlast v srcu Evrope in kot domovina skupine narodov, ki jih obsega. Moč Avstrije je v edinošti njenih narodov, in ta slonina katoliški veri. Ako bi se sovražnikom posrečilo narodom te države vzeti katoliško vero, potem so potoki krvi, ki so tekli za novo in močno Avstrijo, zastoj tekli. Pomnite zato opomin apostola Janeza: »To je njegova zapoved, da verujemo v ime njegovega

Sina Jezusa Kristusa in se ljubimo med seboj, kakor nam je zapovedal« (1 Jan. 3, 23). Amen.

Dano 4. avgusta 1918.

Nadškofje in škofje avstrijski.

Opomnja: Ta pastirski list naj se prečita vernikom prihodnje nedelje v primernih oddelkih. Prepušča se, da gospodje dušni pastirji sami presodijo, ali in v koliko naj bi se posamezni oddelki z ozirom na sedanje ljudsko razpoloženje na previden način bolj natanko razložili.

89.

Die Erzbischöfe und Bischöfe Österreichs

entbieten ihren Gläubigen Gruß und Segen in unserem Herrn Jesus Christus.

Geliebte Diözesanen!

Zum erstenmal in der Menschengeschichte sind alle Völker und Staaten der Erde in einem Willen geeint, im Willen zum Kriege; nicht in den Werken des Friedens wetteifern sie, sondern in denen der Zerstörung. Es scheint das Wort des Herrn erfüllt: »Ihr werdet von Kriegen hören... denn es wird Volk wider Volk aufstehen und Reich wider Reich« (Matth. 24, 6). In diesem wirklichen Weltkriege, den wir schaudernd durchleben, geht alles ins Gigantische: Massenhete, Massenschlachten, Massenverluste. Und was er an Massenelend in die Welt einführen wird, auch wenn er nicht ein Ende mit Schrecken nimmt, läßt sich noch nicht überschauen.

Mit diesem blutigsten aller Kriege der Weltgeschichte ist aber auch der Kulturstolz des derzeitigen Geschlechtes, das in einer langen Friedensperiode sich eingebildet hatte, Gott und seine Gebote entbehren und den ewigen Völkerfrieden in der Welt einrichten zu können, zusammengebrochen. Eine gottentfremdete Wissenschaft glaubte an unaufhaltsamen Fortschritt und lehnte alle übernatürliche Wahrheit ab; die Technik, der viel gelungen, träumte in ihrem Reiche der unbegrenzten Möglichkeiten von einer Art Allmacht; durch den Weltverkehr, den sich das stolze Geschlecht geschaffen, wähnte es die Bitte des Vater unser: »Gib uns heute das tägliche Brot« überflüssig, Hunger und Not für immer beseitigt; eine soziale Fürsorge, die jedermann gegen Unfall, Krankheit, Alter, gegen Hagel und Feuer versicherte, galt als Ersatz der göttlichen Vor-

sehung. Dieser ungeahnte irdische Aufstieg hat im modernen Menschen den Wahn der Autonomie, der Selbstherrlichkeit gegenüber Gott und seiner Offenbarung, die uns die Kirche vermittelt, gefördert. Und weil falsche Ideen folgerichtig zu unglückseligen Taten führen müssen, wurde diese Selbstherrlichkeit, welche die von der christlichen Gerechtigkeit gezogenen Grenzen nicht anerkannte, als »Politik ohne Moral«, als »Wille zur Macht«, als das »Recht des Stärkeren« auch in den wirtschaftlichen und nationalen Wettbewerb der Staaten und Völker hineingetragen. Damit war die Macht an die Stelle des Rechtes getreten. Wo aber der Grundsatz vom Rechte des Stärkeren besteht, dort sind Kriege unvermeidlich.

Das Recht hat seine einzige Quelle in Gott. Recht kann man nicht »machen«, wie man Gesetze macht. Nur Gottes Wille schafft das Recht. Wo aber Gottes geoffenbarter Wille nicht anerkannt wird, dort lebt der Egoismus, die Selbstsucht der Menschen, die notwendig zur Herrschaft des Geldes und Genusses führt. Und vollends Völker, denen die Wahrheit und die Segnungen des Christentums zuteil geworden, können — das erweist die Weltgeschichte — diese nicht aufgeben, ohne in Barbarei zurückzusinken.

Wenn auch uns Katholiken diese Tatsachen geläufig und verständlich sind, so ist es doch notwendig, sie der entchristlichten Welt immer wieder vor Augen zu halten. Das gehört eben zur Sieghaftigkeit unseres Glaubens, daß er uns Einsicht gibt ins Weltgeschehen. »Die Erklä-

rung deiner Worte erleuchtet und gibt Verstand den Kleinen« (Ps. 118, 130). Jesus sprach: »Ich preise dich, Vater des Himmels und der Erde, daß du dieses vor den Weisen und Klugen verborgen, den Kleinen geoffenbart hast« (Mt. 11, 25).

In einer Zeit, die so grundstürzende Änderungen im Leben der Völker mit sich bringt, halten wir es für unsere Pflicht, den rechten Weg aus dem Wirrwarr der gegenwärtigen Irrtümer und Übeltaten heraus zu zeigen. Es ist eine Zeit, in der auch die Starken das Bangen oft ankommt.

I. Ein- und Ausblicke.

Bei aller Trauer, die uns beim Anblick der durch diesen Krieg in der Welt aufgehäuften Ruinen erfüllt, tröstet uns das Bewußtsein, daß die Schuld an dem Blutvergießen unser Vaterland nicht trifft. Wenn wir den natürlichen Ursachen nachgehen, so kam der Krieg nicht daher, daß für den Mord an unserem Thronfolger Genugtuung und Sicherung vor revolutionärer Werbetätigkeit verlangt worden ist, sondern daher, daß unsere jetzigen Feinde, die längst die Zerstücklung unserer Monarchie beschlossen hatten, unser berechtigtes Begehren zum Anlaß genommen haben, ihre Absichten durchzusetzen. Keiner aus der Zahl unserer gegenwärtigen Feinde war durch uns bedroht, niemals hatte unsere Monarchie Eroberungsabsichten. Das ergreifende Manifest weiland Franz Josefs, des Friedenskaisers, vom 28. Juli 1914 beweist der Welt, daß uns nie das Verlangen nach Fremdland erfüllt hat. Wenn trotzdem unsere jetzigen Feinde zu den Waffen gegriffen und wenn seitdem mehr als zwanzig Staaten uns den Krieg erklärt haben, so hatten sie keine andere Ursache hiefür, als ihren Willen, unser Reich zu zerschlagen.

Wir haben das furchtbare Übel des Krieges auf uns genommen, weil wir dazu gezwungen waren: Es handelt sich um Sein oder Nichtsein unseres Reiches! Wir kämpfen lediglich um die Wahrung unseres rechtmäßigen, Jahrhunderte alten Besitzstandes und um einen gerechten und dauernden Frieden. Und um dieses höheren Gutes willen war der Krieg nicht bloß erlaubt, sondern ein Gebot.

Welche Anstrengungen machte nicht unser treubesorgter Kaiser, um den Frieden zu erreichen und seinen geliebten Völkern die Blutopfer des Krieges zu ersparen! Als

Benedikt XV., der Friedenspapst, wie ihn die ganze Welt bezeichnet, am 1. August 1917 seine Friedensvorschläge machte, da war unser edler Kaiser der erste, der als getreuer Sohn der Stimme des Vaters der Christenheit Gehör schenkte. Kāme es auf ihn an, erfreuten wir uns längst des Friedens! Aber leider wurde bisher jedes Friedensangebot von unseren Feinden höhnend zurückgewiesen. Ja, in dem Lande eines unserer Feinde wurde die Anregung, am öffentlichen Gebete um Frieden teilzunehmen, von der Regierung fast wie eine Beleidigung empfunden. — Gleichwohl haben die Bemühungen des Papstes und unseres Kaisers auch in den feindlichen Ländern den Friedenswillen angeregt und eine Friedensbewegung geschaffen, gegen welche die Regierungen dieser Länder zwar aufs schärfste vorgegangen sind, die aber immerhin in der Hand der göttlichen Vorsehung ein Mittel werden kann, die Regierenden, die noch immer der Vernichtungswille erfüllt, durch den Friedenswillen der Völker zu einem Verständigungsfrieden zu bewegen.

Unser Auge ruht auch noch auf einer weiteren tröstlichen Tatsache: Die Not des bedrohten Vaterlandes hat die bis dahin wetteifernden nationalen Gegensätze zurückgestellt und die von unseren Feinden mit Recht so gefürchtete Einheitsfront im Felde im Nu geschaffen. Die Völker unseres Reiches haben im Laufe der Geschichte so manchen Beweis ihrer Liebe zum gemeinsamen Vaterlande und ihrer Opferbereitschaft gegeben; aber so viel Begeisterung für Kaiser und Reich, so viel freudige Hingebung an das gemeinsame Reich, so viel rührende Fürsorge für alle Kinder des weiten Vaterlandes ohne Ansehen der Person haben auch viele von uns nicht zu hoffen gewagt. Der Erdensinn unserer Zeit mit seiner feigen Liebe zu einem möglichst bequemen und genußreichen Leben schien Opfersinn und Pflichttreue gewichen zu sein.

Aber die unerwartet lange Dauer des Krieges hat äußere Entbehrungen und Seelennöten gebracht: Zweifel, Entmutigung, Erbitterung, Lebensmüdigkeit erfüllen gar manchen; der Wahrheitssinn ging in einer Welt, die in ihrem öffentlichen Leben die Lüge zum System gemacht, vielfach verloren; das Gerechtigkeitsgefühl verblaßte beim Anblick so vieler schreienden Ungerechtigkei-

ten; das christliche Mitgefühl mit fremder Not, das dem Volke sonst so eigen war, verkehrte sich in krasse Selbstsucht. Kurz, der religiöse Sinn ist verringert, die sittlichen Kräfte sind erschüttert, die niedrigen Instinkte aber sind vermehrt und vergrößert. Kein Wunder, daß mit der Erschütterung des Glaubenslebens und der christlichen Sittlichkeit auch die Achtung vor der Autorität ins Wanken gekommen. Und darüber ein ernstes Wort!

II. Die Achtung vor der obrigkeitlichen Gewalt.

Die Ehrfurcht und der Gehorsam gegen die von Gott verordnete Autorität sind die Grundlage aller Ordnung in der menschlichen Gesellschaft. Das Grundübel unserer Zeit ist die fieberhafte Sucht nach Unabhängigkeit und Willkür. Der moderne Mensch will nur von sich selbst abhängig sein. Auch hier sind falsche Ideen: »Souveränität des Volkes«, »Volksmehrheit Quelle des Rechtes«, u. s. w. am Werke, die Grundlage einer Gesellschaftsordnung nach der Auffassung der christlichen Rechtsweisheit zu untergraben.

Schon in Friedenszeiten hatten sich ordnungswidrige Bestrebungen durchzusetzen gesucht und in radikalen Forderungen sich geäußert. Nun aber haben, wie Ihr alle wißt, unsere Feinde mittelst gewissenloser Helfershelfer eine Bewegung in unser Reich getragen, die unter uns wirken sollte wie der Funke im Pulverfaß. Es ist beschämend genug für uns, daß unsere Feinde, die uns mit Waffengewalt nicht zu besiegen vermocht, den Versuch wagen durften, zum Treubruch an Kaiser und Reich zu verleiten. Offenbar ließ sie der innere Unfriede in unserem Reiche, der sich auch nach außen drängte, von ihrem sündhaften Beginnen Erfolg hoffen.

Mit noch größerem Schmerze aber erfüllt uns, daß Verleumdungen geschäftig, in Schrift und Wort, selbst von Mann zu Mann die sprichwörtliche österreichische Treue gegen das angestammte Herrscherhaus zu vergiften und den inneren Zerfall vorzubereiten sich bemüht haben. Leider konnten sie ungestraft eine geraume Zeit hindurch ihrem diabolischen Werke, das einer moralischen Revolution gleichkommt, dienen. Unwillkürlich gedenkt man hier der Klage in der hl. Schrift »Den ganzen Tag sinnt deine Zunge Frevel, wie ein scharfes Schermesser übst

du Trug... du liebst nur verderbliche Reden (der Verleumdung), trügerische Zunge« (Ps. 51, 4, 6). »Sie reden wider mich mit arglistiger Zunge und umgeben mich mit Worten des Hasses und befeinden mich ohne Ursache. Statt mich zu lieben, verleumden sie mich, ich aber bete fort und fort. Sie vergelten Böses für Gutes und Haß für meine Liebe« (Ps. 108, 3—5).

Es bedurfte der energischen Selbsthilfe des Volkes, um die Bosheit und Lüge verstummen zu machen. Die bekannten geheimen Gesellschaften, deren Anteil an diesem Kriege wiederholt öffentlich dargelegt wurde, haben dieses moralische Zerstörungswerk unserer Feinde zielbewußt gefördert.

Wenn wir an diese schmerzliche Wunde gerührt haben, so taten wir es nur, um sie zu heilen. Denn die Wunde, die verborgen und der Hand des kundigen Arztes entzogen wird, kann gefährlich werden.

In seinem Weltrundschreiben vom 1. November 1914 hat unser hl. Vater, Benedikt XV., mit unvergleichlicher Geistesschärfe eine gewichtige Ursache der allgemeinen Wirren darin gefunden, daß »die Autorität derjenigen, welche die Gewalt in den Händen haben, der Menge des Volkes nicht mehr heilig ist. Seitdem man nämlich angefangen hat, den Ursprung jeder menschlichen Gewalt nicht von Gott, sondern von der freien Entschliebung der Menschen herzuleiten, sind die Bande der Pflicht, die Vorgesetzte und Untergebene verbinden sollen, so locker geworden, daß sie beinahe gelöst zu sein scheinen. Der maßlose Drang nach Freiheit, verbunden mit dem Geist der Widersetzlichkeit, hat nach und nach alles durchgesetzt... Daraus entsteht die Mißachtung der Gesetze, die Auflehnung der Volksmassen, die Sucht, alles zu bekritteln, was von oben angeordnet wird, daher jene ungezählten Versuche, die straffe Zucht der Ordnung zu lockern, daher die entsetzlichen Frevel jener, die laut erklären, daß es für sie ein Gebot nicht gebe, und die darum auch Gut und Blut der Menschen nicht schonen.«

Wenn unser Glaube im Gewissen verpflichtet, der Obrigkeit Ehrfurcht zu erweisen, so erleichtert er uns zugleich diese Pflicht, indem er uns lehrt, daß wir diese Ehrfurcht Gott selbst erweisen, dessen Vollmachtträger die Oberen sind. Und nicht bloß die obrigkeitliche Gewalt an sich kommt von Gott, sondern auch die Wahl der Persönlichkeiten, die in Gottes Namen die Gewalt üben, ist das Werk seiner Vorsehung. Darum stellt

der Apostelfürst diese beiden Pflichten nebeneinander: »Fürchtet Gott, ehret den König« (I. Pet. 2, 17). Die erste Pflicht ruft die zweite.

Staunen aber muß uns ergreifen, wenn wir sehen, wie Jesus Christus selbst durch sein Beispiel uns die Ehrfurcht und den Gehorsam gegen die Obrigkeit lehrt. In Kapharnaum verlangt man die Tempelsteuer von ihm. Er beweist vorerst, daß ihn, den Gottessohn, diese Verpflichtung nicht treffen könne. Sofort aber spricht er zu Petrus: »Damit wir sie aber nicht ärgern, so gehe hin an das Meer und wirf die Angel aus und den Fisch, der zuerst heraufkommt, ergreife. Und wenn du ihm den Mund öffnest, wirst du eine Münze finden. Diese nimm und gib sie für mich und dich« (Mt. 17, 26). Und als der Herr, kurz vor seinem Tode, vor Pilatus stand, der von seiner Gewalt einen so schlechten Gebrauch gemacht hatte, sprach er: »Du hättest keine Gewalt über mich, wenn sie dir nicht von oben gegeben wäre« (Joh. 19, 11). Klarer konnte unser Herr über den Ursprung der obrigkeitlichen Gewalt nicht reden.

Darum erklärt der Völkerapostel nur den Willen des Herrn, wenn er schreibt: »Es gibt keine Gewalt außer von Gott; die aber, welche bestehen, sind von Gott gesetzt« (Röm. 13, 1) und fährt fort: »Darum ist es euere Pflicht untertan zu sein nicht um der Strafe willen, sondern des Gewissens wegen« (Röm. 13, 5). Also nicht in die eigene Einsicht, nicht in die Angemessenheit des Befehles, nicht in die Notwendigkeit der gesellschaftlichen Ordnung verlegt der Apostel die Gehorsamspflicht, sondern ins Gewissen, wo Gott selbst auch seinen Thron hat. Wenn man weiß, in welchen Händen zur Zeit der Apostel die obrigkeitliche Gewalt sich befand, so vernimmt man nur mit ehrfürchtiger Bewunderung das Wort des hl. Petrus: »Seid daher untertan aller menschlichen Ordnung um Gotteswillen, sei es dem König als Oberherrn, oder den Statthaltern als solchen, welche von ihm bestellt sind...« (I. Petr. 2, 13. 14). Daraus folgert der Apostel Paulus mit Recht: »Wer demnach gegen die obrigkeitliche Gewalt sich auflehnt, widersetzt sich der Anordnung Gottes, die sich aber widersetzen, ziehen sich selbst Verdammnis zu« (Röm. 13, 2).

Eine Empörung gestattet also der Apostel unter gar keinem Vorwande. Auch erlittenes Unrecht entbindet nicht die Untergebenen von der Pflicht des Gehorsams. Nur eine Ausnahme hievon kennt der Apostel: Wenn der Vorgesetzte etwas befehlen würde, was Gott ver-

bietet oder wenn er etwas verbieten würde, was Gott befiehlt. Denn »man muß Gott mehr gehorchen als den Menschen« (Apg. 5, 29). Aber auch in einem solchen Falle ist es nicht erlaubt, Gewalt gegen Gewalt zu setzen, sondern der Widerstand dürfte nur darin bestehen, das Unrecht durch Geduld und auf dem Boden und mit den Mitteln der bestehenden staatlichen Ordnung zu überwinden. Nur so ruht die Ordnung in der menschlichen Gesellschaft auf festem Grunde, nur solche Abhängigkeit um Gotteswillen schafft wahre Freiheit.

Warum so viel Unruhe und Unordnung in der Welt? Warum verlernt schon das Kind, seinen Vater zu ehren? Warum ist die Achtung vor der priesterlichen und königlichen Würde so vielfach erschüttert? — Weil Sophisten, spitzfindige Wahrheitsverdreher, die Autorität Gottes untergraben haben. Und zu diesem Zerstörungswerke braucht man nicht Geist und nicht Beweise; man braucht sich nur mit den Leidenschaften der Menschen zu verbinden, dann ist die Logik feil. Aber in einer Welt ohne Gott und ohne Vorsehung, ohne unverletzliches Recht und Gesetz, ohne Freiheit und Verantwortlichkeit, ohne absolute Gerechtigkeit und Vergeltung im Jenseits gibt es weder Gut noch Böses. Da gibt es vielleicht Sitten aber keine Sittlichkeit mehr, da gibt es Taten aber keine Grundsätze mehr; da ist Pflichttreue Torheit, das Recht wird Lüge, das Gewissen eine Schwäche genannt, Tugend ist Einbildung, Aufopferung wird zum Spott und Ewigkeit heißt Priestertrug. Wo gibt es in solcher Nacht noch einen Leitstern? Was ist mit einem Volke anzufangen, das von solchen Irrtümern erfüllt ist? Für die strenge Folgerichtigkeit der christlichen Lehre von der gottgesetzten Autorität hat ein solches Volk keinen Sinn.

III. Pflichten der Autorität.

Wenn der Glaube die Würde und Macht der Obrigkeit schützt und unverletzlich macht, so legt er ihr aber auch große Pflichten auf. Das Amt der Oberen ist nicht Herrschaft, sondern pflichtmäßige Hingebung an das Wohl derjenigen, um deren Willen es Gott verliehen hat. Die Oberen werden Gott einmal umso strengere Rechenschaft geben müssen, je höher sie an Würde und Macht über andere gestellt waren. »Das strengste Gericht ergeht über die Machthaber. Dem Geringen wird Barmherzigkeit zuteil, aber die Gewaltigen werden gewaltige Züchtigungen zu erdulden haben«

(Weish. 6, 6. 7). Der Glaube hat für das Verhältnis zwischen Vorgesetzten und Untergebenen das Bild eines Organismus, eines vollkommenen Leibes. »Denn so wie wir an einem Leibe viele Glieder haben, alle Glieder aber nicht dieselbe Verrichtung haben, so sind wir, die vielen, ein Leib in Christo, die einzelnen aber einer des andern Glieder« (Röm. 12, 4). Das Haupt ist nicht seinetwegen da, sondern wegen der Glieder; es soll jedes, auch das kleinste, schwächste Glied betreuen, auf daß dieses finde, was es braucht. So wird der ganze Körper sich wohl befinden. Nur so wird auch das Glied ein Interesse für das Wohl des ganzen Organismus finden.

Die Macht der Obern ist nur dazu da, um Recht und Gerechtigkeit zu schützen. Die Erfüllung dieser großen Pflicht aber erheischt Gewissenhaftigkeit. Das Gewissen ist unveränderlich wie das Recht, das im unveränderlichen Willen Gottes ausgesprochen ist. Was gestern schlecht war, ist es heute und morgen ebenso. Das Gewissen kennt keine Kompromisse, keinen Vergleich mit dem, was man Zeitgeist nennt. Das Gewissen kennt nur ein Gebot: Tue deine Pflicht, es mag kommen, was da will! Aber dazu gehören Grundsätze und Grundsätze gibt es nur, wo es ein lebendiges Gewissen gibt. Und das Gewissen kann sich nur orientieren am Willen Gottes, den uns der Glaube vermittelt.

Hier scheiden sich die Geister. Der eine fragt sich: »Ist das, was ich tun will, gerecht? Wird dadurch Gottes Wille erfüllt und mein Gewissen befriedigt? Wenn ja, so liegt wenig daran, wenn mein Interesse darunter leidet. Die Zufriedenheit meines Gewissens und das Wohlgefallen Gottes entschädigt mich für alles.« Ein anderer aber fragt: »Was wird man von mir sagen, wenn ich das tue? Wird das mir nützen oder schaden?« Und er wird seinen Nutzen allem andern vorziehen, im günstigsten Falle einen Vergleich mit seinem Gewissen eingehen. Wenn aber solche Kompromisse alltäglich würden oder gar noch als Geschicklichkeit belohnt würden, dann erlahmen die Gewissen und Grundsätze stürzen zusammen. Dann aber herrscht Unordnung, die die Bösen nicht befriedigt und die Guten erbittert.

Wenn das Volkswohl die erste Aufgabe der Obrigkeit ist, dann kommt dieser als wichtigste Pflicht der Schutz des Glaubens und der Sittlichkeit zu. Denn es gibt kein Volkswohl ohne Sittlichkeit und keine Sittlichkeit ohne Glauben. Darum muß besonders das

arme Volk in seinem Glauben und in seiner Sittlichkeit geschützt werden, da diese durch des Lebens Not den größten Gefahren ausgesetzt sind. Was immer an sozialer Fürsorge geleistet werden mag, — die Lage des Volkes wird immer eine harte sein, denn ihm fallen doch alle schweren Arbeiten und alle Entbehrungen zu. Darum bedarf besonders das arbeitende Volk eines starken Glaubens an die ewige Seligkeit. Die Sicherheit des ewigen Glückes kann auch Arme reich machen.

Mit Recht ruft daher unser hl. Vater in dem genannten Weltrundschreiben den Trägern der obrigkeitlichen Gewalt zu: »Mögen die Fürsten und Lenker der Völker bedenken, ob es klug und für die öffentliche Gewalt und die Staaten heilsam ist, sich von der Religion Jesu Christi zu trennen, von der ihre eigene Macht getragen und gestützt wird. Immer wieder mögen sie erwägen, ob es ein Beweis von Staatsklugheit ist, die heilige Lehre des Evangeliums und der Kirche aus Staat und Schule ausschließen zu wollen. Leider hat die Erfahrung nur zu deutlich bewiesen, daß dort das Ansehen der menschlichen Autorität am meisten darnieder liegt, wo die Religion ihres Rechtes und Einflusses beraubt ist... So pflegt es zu geschehen, daß, wo die Lenker der Völker Gottes Autorität verachten, die Völker ihrerseits sich nicht kümmern um die Autorität der Menschen. Eines bleibt freilich übrig, das man anzuwenden pflegt, erregte Volksmassen nieder zu halten: Die Waffengewalt. Jedoch mit welchem Enderfolge? Mit Waffengewalt zwingt man zwar die Leiber nieder, meistert aber nicht die Geister.«

Es ist aber auch Christenpflicht, die St. Paulus ausspricht, denjenigen, die nach Gottes Fügung die Sorge um uns tragen und einen so großen Einfluß auf unser zeitliches und ewiges Wohl üben, mit Gebet zu Hilfe zu eilen. »Ich ermahne nun vor allem, Gebete, Bitten, Fürbitten, Danksagungen zu verrichten für Könige und für alle, die in obrigkeitlichem Ansehen stehen, damit wir ein ruhiges und stilles Leben führen mögen in aller Frömmigkeit und Ehrbarkeit« (1 Tim. 2, 1).

IV. Ein Feind, der besiegt werden muß.

Die Sorge um das Volkswohl drückt sich vor allem in einer guten Gesetzgebung und deren gerechten Handhabung aus. Aber auch von der besten Gesetzgebung kann man nicht alles erwarten, wenn ihr die großen Massen, von

Selbstsucht und Genußsucht erfüllt, untätig oder gar feindlich gegenüber stehen.

Keine Zeit hat die Gemeingefährlichkeit der ungeordneten menschlichen Selbstsucht so aufgezeigt, wie der gegenwärtige Krieg. Wir begegnen heute Menschen, die aus Erz gegossen zu sein und ein Herz von Stein zu haben scheinen. Die bittere Not und die Seufzer der Armut um sie rühren sie nicht. Die Selbstsucht kennt eben nur einen Lebenszweck: Zu erwerben, zu besitzen, zu genießen und zu glänzen. Es könnte ganz Europa in Feuer und Flamme aufgehen, wenn nur sie ihr Ziel erreichen. Für sie ist der Krieg nicht der Menschenfeind, der Millionen ins Grab legt, Gattinnen und Müttern und Geschwistern blutige Tränen erpreßt, sondern eine glückliche Gelegenheit, empor zu kommen. Diese Menschen sind die geborenen Feinde der sozialen Ordnung, ob sie dies sein wollen oder nicht. Jedenfalls sind sie eine Kriegsgeißel für die Armen.

Gott hat das seine getan und uns eine genügende Ernte geschenkt. Wenn nicht rücksichtsloser Egoismus auf der einen, Unfähigkeit und Pflichtvergessenheit auf der andern Seite es verhindern, können Alle das unumgänglich Notwendige an Nahrung und Kleidung erreichen. Gott hat, wie der Psalmist sagt, »die Erde den Menschen gegeben« (Ps. 113, 24). Er sprach gewissermaßen: Herrschet über die Erde durch euere Arbeit, die sie fruchtbar machen soll. Was euere Mühe euch erbringt, soll euer Eigentum sein, das nicht mit eurem Leben aufhören, sondern auf euere Nachkommen übergehen soll; denn in euren Kindern lebet ihr selbst fort.

Hierin wurzelt das Recht des Eigentums, das nicht von menschlichen Gesetzen begründet, sondern von Gott auf dem Berge Sinai verkündigt worden ist. »Du sollst nicht stehlen,« garantiert die Unverletzlichkeit des Eigentums. Ohne Eigentum gäbe es keine geordnete Gesellschaft, wie uns ein Blick auf das geborstene Riesenreich des Ostens zeigt. Die Welt würde eine große »Räuberhöhle«. — Ohne Eigentum gibt es keine Nation und kein Vaterland, denn das ist der erste Akt derselben, daß sie ein Gebiet besetzt. — Ohne Eigentum gibt es keine Freiheit und keinen Ansporn zum Fleiß, keinen Fortschritt in der Kultur.

Aber dieses in der menschlichen Natur begründete Recht hat einen großen Feind, die Habgier, die sich in Diebstahl und Wu-

cher äußert. Wenn ersterer die Sünde der Armen geworden ist, so ist aber der Wucher in unserer Zeit geworden, was Moloch einmal für die Kinder der alten Heiden gewesen ist. Wenn der Großwucher unserer Zeit unbehindert gerade die Ärmsten und Wehrlosesten auszulündern und der gerechten Strafe sich so leicht zu entziehen vermag, so liegt hierin nicht bloß eine sündhafte Unterlassung der obrigkeitlichen Gewalt, sondern auch eine öffentliche Aufforderung an die übrigen, es nachzumachen. Ist es da unbegreiflich, daß die Armen, die trotz ihres Fleißes Not leiden, nicht mehr an soziale Gerechtigkeit glauben und der obrigkeitlichen Gewalt keine Achtung mehr entgegenbringen? Wer will dem schutzlosen Kleinen verdenken, wenn er dem Lockrufer verführerischer Umsturzreden Gehör schenkt?

• Hier tut Abhilfe dringend not, aber ganze, ernste Hilfe, im Geiste der hl. Schrift, die über den Wucher sagt: »Wer das Korn verbirgt, wird vom Volke verflucht werden; aber Segen kommt auf das Haupt derer, die es verkauten« (Spr. 11, 26). Wie viele, die der Krieg unerwartet und ungemessen bereichert hat, scheinen den Spruch des Volkes rechtfertigen zu wollen: »So viele Kapitalisten, so viele Blutegel,« als ob nicht geschrieben wäre: »Wer wird wohnen in deinen Zelten, o Herr?... der sein Geld nicht gibt auf Wucher« (Ps. 14, 1. 5). Diese Missetaten, die den Frieden der Gesellschaft bedrohen, haben, auch wenn sie sich der öffentlichen Gerechtigkeit zu entziehen wissen, doch zwei Zeugen, denen sie nicht entkommen: vorerst das Gewissen, das ihnen Tag und Nacht zurufen wird: Das ist Blutgeld! — und Gott, der die Verachtung seines Gesetzes und die Ausplünderung seiner Armen ahnden wird.

Aber täuschen wir uns nicht! Keine noch so gutgemeinten Gesetze werden gegen die menschliche Habgier ausreichend zu schützen vermögen. Das kann nur die Abwendung der Einzelnen und des öffentlichen Geistes vom Mammonsdienste und von der Genußsucht. Das lehrt der Krieg mit Flammenschrift: Wenn die staatliche Ordnung nicht im Gewissen der Bürger fundiert ist, dann besitzt sie kein genügendes Fundament.

V. Noch eine Zeitnotwendigkeit.

Eine der empfindlichsten Kriegsfolgen ist der Mangel an jenen Lebensmitteln,

mit denen man hauptsächlich den Hunger zu stillen pflegte; dazu kommt noch die ungeheuere Verteuerung derselben. Die Armen suchen heute vielfach nicht Geld, sondern Nahrung und Kleidung.

Gewiß ist es vorerst Pflicht der Staatsgewalt, für eine gerechte Verteilung der im eigenen Lande vorhandenen und aus dem Auslande erreichbaren Lebensmittel zu sorgen. Besonders hat sie hierin die Armen zu schützen. Leo XIII. hat in seiner unvergänglichen Enzyklika »Rerum novarum« diesen Gedanken in folgende glänzende Form gekleidet: »Eine ganz besondere Fürsorge muß sich der Staat für die niederen und unvermöglihen Volksschichten anlegen lassen. Die Klasse der Wohlhabenden hat eben in ihren eigenen Mitteln gleichsam einen Schutzwall und braucht darum den öffentlichen Schutz weniger; die besitzlose Menge dagegen ist der eigenen Hilfsmittel bar und ist darum auf die Hilfe des Staates angewiesen. Darum muß der Staat die Besitzlosen in seine besondere Obhut nehmen.«

Vermeidbare Mängel in der öffentlichen Ernährung haben großen Unmut im Volke hervorgerufen. Nun ist Kritik, ehrliche, verständige Kritik erlaubt, fachmännischer Rat sicher erwünscht. Aber Murren, Drohungen, Empörung, Ausstände bringen kein einziges Weizenkörnchen und keine Kartoffel mehr ins Land, bringen aber wohl unser Land in Verruf und bestärken die Hoffnung unserer Feinde, uns doch besiegen zu können, wenn sie nur genug lange im Kriege ausharren.

Niemals leuchtet die Schönheit und Fruchtbarkeit wahrer Gottes- und Nächstenliebe so glänzend auf wie in den Zeiten gemeinsamer Not und Gefahr. »Vor allem lasset euer Liebe zu einander eine anhaltende sein, denn die Liebe bedeckt eine Menge von Sünden. Seid gastfrei gegen einander ohne Murren. Dienet einander, jeder mit der Gabe, die er empfangen hat, als gute Verwalter der mannigfaltigen Gnade Gottes« (1 Petr. 4, 8—10). »Ein Gottesdienst rein und makellos vor Gott und dem Vater ist dies: Die Waisen und Witwen in ihrer Trübsal besuchen und sich unbefleckt bewahren durch Abwendung von dieser Welt« (Jak. 1, 27). Wer nicht bloß Hörer sondern Vollbringer dieser Apostelworte sein will, der mag seine Liebe anspornen zur Leistung nicht bloß der auferlegten, sondern auch

freiwilligen Lieferungen notwendiger Lebensmittel und Gebrauchsgegenstände.

Gewiß hat jeder Produzent ein Recht auf einen den Zeitverhältnissen und seinen Mühen entsprechenden Arbeitsertrag. Aber was über den gerechten Lohn, über den notwendigen Eigenbedarf und über die christliche Sorge um die Zukunft hinaus zurückgehalten wird, ist heute unrechtes Gut, Mißbrauch des Eigentumsrechtes, Raub an Armen-gut und eine Herausforderung der Notleidenden zur Störung der Ordnung im Staate.

Gebt darum, geliebte Diözesanen, mit einer mutigen, großmütigen Freigebigkeit! Gebt in der festen Überzeugung, daß ihr dadurch die größten Guttaten für die Zeit eures Gerichtes in die Ewigkeit vorausschickt! Denn in Wahrheit sind wir ja alle vor Gott nicht unbeschränkte Eigentümer der Erdengüter, sondern nur Verwalter, die Rechenschaft darüber geben müssen. Gerade dazu hat Gott den Wohlhabenden Überfluß gegeben, damit sie sich damit Freunde im ewigen Leben machen. Mit freudigem Geben, Geliebte im Herrn, macht ihr euch die Armen und ihre Schutzengel zu Freunden, ja den Herrn selbst, den »Vater der Armen«. Denn jeder Arme ist ein Bruder Christi und in jedem darbt und bittet Christus selbst. Freilich gibt es auch Vordringliche genug, die ihre Armut zum Deckmantel ihrer Begehrlichkeit machen; aber diese Erfahrung rechtfertigt nur Klugheit und Vorsicht in der Freigebigkeit, keineswegs aber darf diese darob eingestellt oder auch nur eingeschränkt werden.

Öffnet euer Herz, Geliebte im Herrn, einer zeitgemäßen Mahnung des hl. Paulus: »In der gegenwärtigen Zeit soll euer Überfluß dem Mangel der Dürftigen abhelfen..., damit Gleichheit werde, wie geschrieben steht: Wer viel hatte, der hatte nicht Überfluß, und wer wenig hatte, der litt nicht Mangel« (2. Kor. 8, 14). »Gott hat die Macht, euch jegliche Gabe überreich zu ersetzen« (2. Kor. 9, 8). Den Hartherzigen gibt der hl. Johannes zu bedenken: »Wer die Güter dieser Welt hat und seinen Bruder notleiden sieht, sein Herz aber gegen ihn verschließt, wie bleibt die Liebe Gottes in ihm? Lieben wir nicht mit dem Worte und nicht mit der Zunge, sondern in Werk und Wahrheit« (1. Joh. 3, 17). Freigebigkeit gegen die Armen aber setzt möglichst reiche Produktion, eifrige Arbeit im lückenlosen Anbau aller kulturfähigen Flächen und

Sparsamkeit im Gebrauche der Lebensmittel voraus.

Wenn großmütige Freigebigkeit in heutiger Zeit eine Großtat der Gottes- und Nächstenliebe ist, so ist sie nicht minder Arbeit fürs Vaterland. Der Soldat schützt das Vaterland, indem er mit seinem Leibe dem Feinde wehrt. Der christlich gesinnte Besitzer aber, der den Preis seines Fleißes mit seinen darbenden Mitbürgern teilt, wehrt der Not und dem Hunger, die dem inneren Frieden gefährlich werden.

Was die Zeit von uns fordert, ist der christliche Gemeinschaftssinn, der in dem volkstümlichen Worte Ausdruck findet: Einer für Alle, Alle für Einen.

Schlußwort.

Alle diese Sorgen und Bitten, die wir in diesem Hirtenschreiben ausgesprochen, legen wir vertrauensvoll euch vor, damit ihr sie »in aufrichtigem und gutem Herzen behaltet und Frucht bringet in Geduld« (Luk. 8, 15). Vier Jahre lang habt ihr tapfer ausgeharrt und alle Lasten des Krieges getragen, der nichts anderes ist als das harte Joch der Sünde. Trotz aller Kampfeslust unserer Feinde, die sich nur mit unserem Untergange zufrieden stellen wollen, muß doch einmal der Friede kommen. Der Arm des Herrn ist nicht verkürzt. Noch regiert Er seine Welt. »Den Willen derer, die Ihn fürchten, tut Er und ihre Gebete erhört Er und erlöst sie« (Ps. 144, 19).

Hört nun noch das Wort des hl. Paulus: »Brüder, seid stark im Herrn und in der Kraft seiner Macht... ergreift die Waffenrüstung Gottes, auf daß ihr am bösen Tage widerstehen und in allem vollkommen standhalten könnt. So stehet denn, euere Lenden umgürtet mit Wahrheit, angetan mit dem Panzer der Gerechtigkeit, euere Füße beschuht mit der Bereitschaft des Evangeliums des Friedens, zu Allem den Schild des Glaubens ergreifend... Nehmet den Helm des Heiles und das Schwert des Geistes (welches ist das Wort Gottes) unter Gebet und Flehen jeder Art« (Eph. 6, 10 ff.).

Ja, ergreift den Schild des Glaubens an die göttliche Vorsehung. »Sie reicht mit Kraft von einem Ende zum anderen und ordnet

alles lieblich« (Weish. 8, 1). Der Krieg, von Gott nicht gewollt, aber zugelassen, ist in der Hand Gottes Strafmittel und Gericht über Völker, deren Geschieke jetzt vielleicht für Jahrhunderte bestimmt werden. Die Übel des Krieges und die Leiden der Unschuldigen werden dazu dienen, uns von dieser Erde mit ihren Dunkelheiten und Widersprüchen innerlich loszumachen und vollends in die Arme Gottes zu treiben.

Und das Evangelium des Friedens, tragt es hinein in unser Reich, um den inneren Frieden zu fördern, und hinaus in die Lande unserer Feinde, um den unchristlichen Völkerhaß zu besiegen.

Wir haben nicht Ursache zu zagen. Unser Reich hat sich bisher einer besonderen Obhut der göttlichen Vorsehung erfreut. Denkt nur an die Gefahren, in denen wir durch die Übermacht der Feinde geschwebt und die nun glücklich abgewendet sind! Das erfüllt uns mit froher Hoffnung für die Zukunft. Österreich hat eine providenzielle Aufgabe zu erfüllen als katholische Vormacht im Herzen Europas und als Vaterland des Völkerbundes, den es beherbergt. Österreichs Kraft ruht in der Einigkeit seiner Völker und diese ruht im katholischen Glauben. Für uns gibt es darum nur eine ernste Gefahr: Den Abfall vom katholischen Glauben. Wenn es den Feinden gelänge, den Völkern dieses Reiches den katholischen Glauben zu nehmen, dann wären die Ströme Blutes, die für ein neues und starkes Österreich vergossen werden, umsonst geflossen! Beherzigt darum die Mahnung des Apostels Johannes: »Das ist sein Gebot, daß wir glauben sollen an den Namen seines Sohnes Jesus Christus und daß wir uns untereinander lieben sollen, wie er uns befohlen hat« (1. Joh. 3, 23). Amen.

Gegeben am 4. August 1918.

Die Erzbischöfe und Bischöfe Österreichs.

Anmerkung. Der vorstehende Hirtenbrief ist in allen Seelsorgskirchen an den folgenden Sonntagen in angemessenen Abschnitten zu verlesen. Es wird hiebei dem Ermessen der Herren Seelsorger überlassen, ob und inwieweit einzelne Partien unter Berücksichtigung der gegenwärtig herrschenden Volksstimmung in kluger Weise näher erklärt werden sollen.

Kranjsko deželno društvo c. kr. avstr. zaklada za vojaške vdove in sirote.

P. n. gospodom duhovnikom.

Prav posebne pomoči bodo po končani vojni potrebovale vdove in sirote po padlih vojakih. Za pomoč se je osnoval državni zaklad za vojaške vdove in sirote. Deželna društva ima po vseh kronovinah, tudi za Kranjsko v Ljubljani. (Glej Škofijski List 1917, str. 102.)

Ta zaklad hoče tako pomagati, da vdovam poskrbi njihov obstanek, poskrbi, da jim ne propade gospodarstvo, obrt, poskrbi, da se sirote stanu primerno vzgoje in potem primerno delo dobe.

Ker je namen res lep in ker se bo denar, dobljen v posameznih kronovinah, porabil za vdove in sirote dotičnih kronovin, je prav in koristno, da društvo podpiramo.

V odboru za Kranjsko smo tudi duhovniki in poskrbeli bomo, da pridejo vanj še zastopniki »Škofijskega društva za varstvo sirot«. Tako bo

poskrbljeno za lepo sodelovanje svetnih in duhovskih zastopnikov pri delitvi podpor in skrbi za versko in domoljubno vzgojo otrok.

Po nalogu središnjega zaklada se je določil teden od 19. do 26. oktobra za nabiranje članov in pobiranje doneskov imovitejših krogov prebivalstva. Nabirali se bodo člani na več načinov. En način je ta: naj gospodje duhovniki v nedeljo dne 20. oktobra v pridigah to društvo s stališča silne potrebe, krščanske ljubezni in velike koristi za naše domače vdove in sirote priporočajo ter pozovejo vernike, naj pristopijo kot člani temu zakladu. Priglasé naj se gg. duhovnikom, ki prijavite člane škofijskemu ordinariatu.

Natančnejša pojasnila bodo prinesli časopisi in dobili boste gospodje posebne lističe v roke.

Anton Bonaventura l. r.,
knezoškof.

Drugi splošni dan v korist vojnih grobov.

Pod pokroviteljstvom Nj. c. in kr. apostol. Veličanstva cesarja Karla I. stoječi odbor za oskrbovanje vojnih grobov v Avstriji sporoča semkaj z dopisom z dne 17. septembra 1918, da je izročil kot uspeh lanskega splošnega dneva v korist vojnih grobov c. in kr. vojnemu ministrstvu znesek 1,257.004 K 35 v.

Ta uspeh, pravi poročilo, je pripisovati v posebni meri duhovščini. Zato se odbor toplo zahvaljuje. Mnogi in mnogi so pomagali pri nabirkih in na stotisoče državljanov je dalo svoje darove, da počaste v vojni padle junake.

Toda cilj oskrbe za vojne grobove še ni dosežen. Na tisoče vojnih pokopališč je že sezidanih, mnoga se še zidajo. Z ozirom na velike stroške, ki jih zahteva zidanje, trajno ohranjenje in oskrbovanje teh pokopališč, je c. kr. ministrstvo za socialno oskrbo z odlokom z dne 31. maja 1918, št. 12.194, odboru dovolilo, da priredi letos

2. splošni dan v korist vojnih grobov

v času od 31. oktobra do vključno 3. novembra 1918.

Odbor prosi, da bi tudi letos gg. duhovniki podpirali to akcijo in da bi vernikom priporočili ta bogoljubni in domoljubni namen in da bi se nabirali darovi v označeni namen v cerkvi in na pokopališčih.

V svrhu pospeševanja nabirk se bodo izdale odkupne igle à 2 K, znaki in razglednice à 20 v. Tudi umetne cvetlice, s katerimi se lahko grobi okrase, se bodo prodajale, kos à 30 v. Dotična naročila naj župni uradi sporoče naravnost na glavno vodstvo 2. dneva za vojne grobove (Hauptleitung des 2. Allgemeinen Kriegsgräbertages, Wien IX/4, Canisiusgasse 10).

Nabiranje darov in pobožnost vernih duš dan naj se izvršita kakor je bilo naročeno za lansko leto v Škof. Listu 1917, str. 107.

Prispevki naj se do 15. novembra t. l. pošljejo ordinariatu.

Vojaški ubežniki.

C. kr. deželno predsedništvo za Kranjsko v Ljubljani sporoča semkaj z dopisom z dne 16. septembra 1918, št. 5190/paes., sledeče:

Wie bekannt, ist das Deserteurenwesen eine der Hauptursachen der stets wachsenden Unsicherheit im Lande; trotzdem wird den Behörden die Bekämpfung dieses Übelstandes von der Bevölkerung dadurch erschwert, daß sie nicht nur den Fahndungen nach Deserteuren, Urlaubsüberschreitern und sonstigen, unberechtigt von der Truppe abwesenden Militärpersonen keine Beihilfe leiht, sondern für die Übeltäter sogar Partei ergreift und sie in ihrem Treiben unterstützt.

Sowohl die zivilen als auch militärischen Behörden haben Auftrag, gegen dieses Unwesen mit aller Strenge aufzutreten; das Landespräsidium stellt über Erlaß des Herrn Ministers des Innern vom 4. September 1918, Zl. 19485/M. J., an

das hochw. fürstbischöfl. Ordinariat das Ersuchen im dortigen Wirkungskreise an der Aufklärung der Bevölkerung in der Hinsicht mitzuwirken, daß letzterer besonders die staatsbürgerliche Pflicht vor Augen geführt wird, die bezüglichen behördlichen Weisungen zu befolgen, wodurch sie vor allem sich selbst nützt, indem eine Quelle der jetzt herrschenden Unsicherheit beseitigt wird; andererseits gereicht sie auch indirekt der betreffenden Militärperson zu Nutzen, da diese von der Fortsetzung bzw. Begehung eines Deliktes abgehalten und dadurch weniger oder gar nicht straffällig wird.

Abgesehen davon vermeidet auch der einzelne die Straffolgen für sich, welche die Vorleistung nach sich zieht.

O čemer se gg. dušni pastirji obveščajo radi pouka ljudstva.

Škofijsko društvo za varstvo sirot.

Glede na odlok v Škof. Listu 1918, str. 102, s katerim je bilo priporočeno „Škofijsko društvo za varstvo sirot“, se v naslednjem priobčujejo potrjena pravila imenovanega društva.

§ 1. Ime in sedež društva.

Društvo se imenuje »Škofijsko društvo za varstvo sirot« ter ima svoj sedež v Ljubljani.

§ 2. Namen društva.

Namen tega društva je vsestranska skrb za sirote in zanemarjene otroke.

V ta namen:

1. ustanavlja in vzdržuje lastne sirotišnice;
2. sprejema sirote v svoje sirotišnice in jih oddaja v vzgojo krščanskim družinam in dobrodelnim zavodom ter jih nadzoruje;
3. jim daje pravno varstvo.

§ 3. Gmotna sredstva.

Potrebna denarna sredstva si društvo pridobiva:

1. z doneski svojih članov;
2. z drugimi prejemki kakor z nabiranjem darov, z volili, podporami itd.

§ 4. Ustanovitev društva.

Ko potrdi pristojna oblast ta pravila in se oglasi za društvo vsaj 25 rednih, oziroma ustanovnih članov, se društvo ustanovi na ustanovnem občnem zboru, ki ga skliče predlagatelj teh pravil. Ustanovni občni zbor izvoli prvi društveni odbor.

§ 5. Imovina društva.

1. Imovina društva se sme uporabljati samo za namene, ki so določeni v teh pravilih.
2. Razpoložni prebitki se morajo varno in plodonosno nalagati.

§ 6. Pogoji za sprejem članov.

Društvo obstoji iz ustanovnih, rednih, podpornih in častnih članov.

1. Ustanovni člani so oni, ki plačajo vsaj 200 kron.
2. Redni član more biti vsak katoliški kristjan obeh spolov, ki je prekoračil štirinajsto leto in plačuje letno 10 K.
3. Podporni član je lahko vsak, ki podpira društvo z radovoljnimi doneski.
4. Častni člani morejo postati oni, ki so si pridobili za društvo posebnih zaslug.

Redne in ustanovne člane sprejema odbor. Častne člane imenuje le občni zbor.

§ 7. Pravice članov.

Vsak ustanovni in redni član ima pravico voliti in voljen biti. Častni člani imajo to pravico, če so obenem ustanovni ali redni člani. Voli in glasuje se osebno.

Podporni člani nimajo volilne pravice.

§ 8. Dolžnost članov.

Vsi člani so dolžni, podpirati namen društva z besedo in dejanjem. Redni člani so dolžni, plačevati letni donesek.

§ 9. Izstop in izključenje članov.

Izstop iz društva je dovoljen članom vsak čas. Društveno vodstvo je upravičeno, člane, ki bi bili vsled nekrščanskega življenja ali kako drugače društvu v škodo, na podlagi odboroškega sklepa izključiti. Ti lahko vložijo priziv na društveno razsodišče. Sklep razsodišča je končno veljaven. Izključeni ali izstopivši člani izgube vse pravice do društva.

§ 10. Uprava društva.

Društvo upravlja sledeči činitelji:

1. društveno vodstvo,
2. nadzorstvo,
3. občni zbor.

§ 11. Vodstvo društva.

Društveno vodstvo obstoji najmanj iz 20 društvenih članov ter je tako-le sestavljeno: predsednik, dva njegova namestnika, tajnik, njegov namestnik, blagajnik, njegov namestnik in 13 odbornikov. Po potrebi sme odbor kooptirati še druge odbornike.

Izvolitev in kooptacija odbornikov je veljavna, ko jo potrdi kn. šk. ordinariat v Ljubljani.

Za posebne sirotinske posle sme vodstvo ustanavljati odseke.

§ 12. Nadzorstvo.

Nadzorstvo tvorijo trije redni, oziroma ustanovni člani, ki niso v odboru. Nadzorstveni člani si izvolijo načelnika izmed sebe.

§ 13. Občni zbor.

Občni zbor voli društveno vodstvo ter nadzorstvo za dobo treh let. Ima pa občni zbor pravico, že pred potekom te dobe nanovo voliti vod-

stvo in nadzorstvo. Izstopivši člani vodstva in nadzorstva, katerim je doba mandata potekla, morejo biti zopet izvoljeni. Društveni funkcionarji opravljajo svoje službe brezplačno kot častne službe.

Predsednik ali, ako je ta zadržan, njegov namestnik zastopa društvo na zunaj, ga vodi po sklepih društvenega vodstva ter izvršuje vse sklepe društvenega vodstva, kar najbolje more. Nadalje mora predsednik vse spise, ki izidejo iz društva, skupno s tajnikom, v denarnih zadevah skupno z blagajnikom podpisati.

Tajnik, ali če je ta zadržan, njegov namestnik, sestavlja in podpisuje vse pismene vloge v društvenih zadevah ter vodi zapisnike sej.

Blagajnik, ali če je ta zadržan, njegov namestnik, vodi vse blagajniške posle: sprejema denarne doneske, plačuje račune, spravlja pobotnice, zapisuje vse prejemke in izdatke, sestavlja letne račune itd.

Društveno vodstvo je sklepčno, če so navzoči vsaj predsednik, oziroma en njegov namestnik ter šest drugih članov. Sklepa z nadpolovično večino. Pri enakem številu glasov odločuje predsednik.

Društveno vodstvo določa svoj poslovni red, kakor tudi hišni red svojih zavodov.

§ 14. Delokrog nadzorstva.

Nadzorstvo pregleduje poslovne knjige društvenega vodstva, če mogoče, večkrat, najmanj pa vsaj enkrat na leto, kakor tudi vsak letni računski zaključek. Nadzorstvo ima pristop k vsem sejam društvenega vodstva in posvetovalen glas pri njih ter predlaga na občnem zboru, ali naj se dovoli ali odreče absolutorij društvu.

§ 15. Delokrog občnega zbora.

Redni občni zbor se skliče vsako zadnje četrtletje vsakega leta v kraju društvenega sedeža.

Občnemu zboru predseduje predsednik ali eden izmed njegovih namestnikov.

Kraj in čas občnega zbora se mora članom vsaj 14 dni prej primerno naznaniti. Občni zbor ima pravico, reševati vse društvene zadeve. Sledeče zadeve so mu pa izključno pridržane:

1. sprejem računskega poročila društvenega vodstva ter poročilo nadzorstva;
2. Volitev društvenega vodstva in nadzorstva. Voli se z volilnimi listki ali z vzklikom, kakor določi občni zbor z večino glasov;
3. imenovanje častnih članov;
4. prememba pravil.

Če ima občni zbor sklepati o premembi pravil ali o razdružitvi društva, se mora to udom izrečno naznaniti, ko se vabijo k občnemu zboru. Prememba pravil stopi v veljavo, ko jo poleg pristojne državne oblasti odobri tudi preč. kn. šk. ordinariat v Ljubljani.

Občni zbor je sklepčen ob vsakem številu navzočih članov ter sklepa z navadno, t. j. nadpolovično večino. Samo za premembo pravil in razdružitve društva je treba dvetretjinske večine.

Predlogi, ki naj pridejo pred občni zbor, se morajo vsaj osem dni pred občnim zborom naznaniti društvenemu predsedstvu.

Izreden občni zbor se mora sklicati, ako to zahteva vsaj 20 rednih oziroma ustanovnih članov. Lahko ga pa skliče društveno vodstvo kadarkoli, če ima za to važne vzroke.

§ 16. Razdružitev društva.

Razdružitev društva more predlagati društveno vodstvo sporazumno z nadzorstvom in

dvema tretjinema vseh rednih, oziroma ustanovnih članov. Ako sprejme občni zbor tak predlog z dvetretjinsko večino, je sklenjena razdružitev društva. Ta sklep pa stopi v veljavo šele tedaj, če ga odobri preč. kn. šk. ordinariat v Ljubljani.

Ob prenehanju društva pripade društveno premoženje preč. kn. šk. ordinariatu v Ljubljani, ki naj ga porabi za sirote.

§ 17. Rzsodišče.

O prepirih, nastalih iz društvenega razmerja, razsoja z absolutno večino rzsodišče, v katero voli vsaka prepirajoča se stranka po dva zastopnika. Ti štirje zastopniki volijo iz društvenih članov petega zastopnika kot predsednika. Če se pa ne morejo zediniti za predsednika, ga odloči žreb.

Proti sklepu rzsodišča ni priziva.

§ 18. Razglasi.

Vsa društvo zadevajoča naznanila naj se primerno objavljajo.

94.

Odlok glede štipendija za manualne in ustanovne maše.

Z ozirom na izredne časovne razmere določam s tem za čas vojne, oziroma sedanjega deurnega stanja, da se v ljubljanski škofiji zviša štipendij za manualne maše na 5 K, za ustanovne maše na 6 K. Na že sprejete manualne inten-

cije se ta odlok ne nanaša. Ta določba velja do preklica.

V Ljubljani, 20. septembra 1918.

† Anton Bonaventura,
knezoškof.

95.

Periodična poročila za šematizem l. 1919.

Škofijski šematizem za l. 1919. bo izšel v skrčeni obliki kakor l. 1918. Župni uradi naj torej naznanijo v tem okviru potrebne podatke do konca oktobra dekanijem uradom, ki bodo sestavili razpreglednice za svoje dekanije. Kjer ni izprememb, naj se pošlje negativno poročilo. Dekanijske razpreglednice naj se pošljejo do 15. novembra kn. šk. ordinariatu.

Pristavlja se še:

- a) naznanijo naj se izpremembe poštnih in brzojavnih postaj;
- b) navedejo naj se pomote v šematizmu leta 1918., v kolikor niso že v dostavku popravljene;
- c) naznani naj se tudi število naročenih direktorijev in šematizmov.

96.

Šolske knjige za verouk.

Glede na opomnjo v Škof. Listu 1918, str. 24, se naznanja, da se izmed šolskih knjig za verouk v zalogi kn. šk. ordinariata v Ljubljani dobila le še:

Veliki katekizem. Broširan 1 K.
Volc, Kratke zgodbe sv. pisma stare in nove zaveze. Broš. 60 vin.

97.

Kanonična vizitacija v ljubljanskih župnijah in šolah.

Kanonično vizitacijo stolne cerkve in stolnega kapitlja sem opravil dne 19. in 23. septembra.

V župniji sv. Jakoba se je vršila vizitacija dne 28. in 29. septembra.

V župniji Marijinega Oznanjenja bom opravil vizitacijo v dneh 19. in 20. oktobra v župni cerkvi, dne 21. v Šiški, kjer bom maševal in po sv. maši obiskal šolo.

V župniji sv. Petra bom opravil vizitacijo po sledečem redu: a) pri sv. Krištofu dne 25. in 26. oktobra; b) v župni cerkvi dne 9. in 10. novembra; dne 9. novembra dopoldne obiščem šolo na polju; c) v Bizaviku dne 16. in 17. novembra; dne 16. novembra dopoldne pojdem v šolo v

Hrušici; d) v Šmartnem dne 23. in 24. novembra; dne 23. novembra dopoldne obiščem šolo v Mostah.

V župniji sv. Janeza v Trnovem bom opravil cerkveno vizitacijo dne 30. novembra in 1. decembra.

V času od adventa do velike noči bom polagoma obiskal vse ljudske in srednje šole v Ljubljani.

Kanonično vizitacijo kolegijatnega kapitlja v Novem mestu sem izvršil dne 1. in 2. oktobra.

† **Anton Bonaventura,**
knezoškof.

98.

Slovstvo.

Vzgojeslovna načela. Spisal dr. Fr. Ušeničnik. V Ljubljani, 1918. Založilo Katoliško tiskovno društvo. Tiskala Katoliška tiskarna. Str. 171. Cena 6 K.

Vsebina: Predgovor. Uvod. Vzgoja in vzgojeslovje. 1. O cilju vzgoje. 2. Vzgojitelji in vzgojališča. 3. Vzgojna sredstva in pota: a) Vzgoja bodi individualna; b) skrb za telo; c) izobrazba duha (didaktika); č) vzgoja volje; d) katere kreposti naj posebej gojimo v mladih srcih; e) vzgoja abnormalnih otrok.

Katechesen für die Unterstufe der Volksschule. Im Anschlusse an das von ihm verfaßte »Katholische Religionsbüchlein« gearbeitet von Wilhelm Pichler. 1. Bändchen. Wien 1918.

Vsebina: Zur Theorie des Religionsunter-

richtes auf der Unterstufe der Volksschule. — Vorkurs für das erste Schuljahr: Die elementarsten religiösen Wahrheiten und Übungen. — Aus der ältesten Geschichte. — Von den Stammvätern des israelitischen Volkes. — Vom israelitischen Volke. — Lektionspläne.

Z drugim zvezkom, ki kmalu izide, bodo kateheze za prva tri šolska leta dovršene. Ker je knjižica »Katholisches Religionsbüchlein« določena za učno knjigo za vse nemške ljudske šole ljubljanske škofije in bo slovenska učna knjiga za prva tri šolska leta urejena po istih načelih, se te Pichlerjeve kateheze vsem gospodom, ki poučujejo krščanski nauk v šoli, zelo priporočajo. Veliko bodo pripomogle do tega, da se bosta novi učni knjigi, nemška in slovenska, prav rabili.

99.

Konkurzni razpis.

Razpisujejo se župnije Begunje in Jesenice v radoljiški dekaniji ter Vrabče v vipavski dekaniji. Prošnje za župnijo Begunje naj se naslove na lastništvo radoljiške graščine; za

župnijo Jesenice in Vrabče na kn. šk. ordinariat v Ljubljani.

Kot zadnji rok za vlaganje prošenj se s tem določa 16. november 1918.

Škofijska kronika.

Za **častnega kanonika** stolnega kapitlja v Ljubljani je bil od Nj. c. in kr. apost. Veličanstva cesarja imenovan Janez Bizjan, župnik in dekan v Moravčah.

Arhidiakona sta bila imenovana: za mesto Ljubljano stolni kanonik Ignacij Nadrah; za Notranjsko stolni kanonik dr. Frančišek Kimmovc.

Za **predsednika prosinodalnih eksaminatorjev** je bil imenovan profesor bogoslovja dr. Iv. Janežič.

V **stalni pokoj** je stopil ravnatelj kn. šk. pisarne, konzist. svetnik Viktor Steska.

Za **ravnatelja** kn. šk. pisarne in konzistorialnega svetnika je bil imenovan kn. šk. tajnik Jožef Dostal.

Za **prodekana** (voditelja dekanskih poslov) radoljiške dekanije je bil imenovan Jožef Lavrič, župnik na Breznici. — Dekan Frančišek Pešec je okreval in spet prevzel vodstvo dekanije Šmarije.

Imenovana sta: za župnega upravitelja in spiritalibus v Metliki P. Pavlin Bitnar O. T.; za župnega upravitelja na Jesenicah ondotni kaplan Valentin Jerše.

Resigniral je župnik Jakob Kleindienst na župnijo Begunje pri Lescah.

Premeščeni so: župni upravitelj Frančišek Čemažar z Vrabč za žup. upravitelja na Goro pri Sodražici; kaplani: Jakob Strekelj iz Kostanjevice kot kn. šk. tajnik in kaplan v Ljubljano; Anton Dolinar iz Starega trga pri Poljanah na Jesenice; Jožef Rogelj iz Št. Jerneja v Stari trgu pri Poljanah; Frančišek Sušnik iz Kočevja v Št. Rupert; Viktor Turk iz Gorij v Cerklje pri Kranju; Janez Mevželj iz Trnovega pri Ilir. Bistrici v Gorje; Jožef Leben iz Slavin v Trnovo pri Ilir. Bistrici; Janez Kramarič iz Črnega vrha nad Idrijo v Slavino; Alojzij Lesar iz Starega trga pri Ložu v Črni vrh nad Idrijo; Tomaž Javornik iz Tržiča v Št. Vid pri Zatičini; Anton Gole iz Idrije na Studenec; Anton Črnugelj iz Dobrniča na Veliko Dolino; Anton Hafner iz Žužemberka v Dobrnič; Aloj-

zij Zupanc iz Toplic v Žužemberk; Anton Komlanec iz Kranja k Sv. Jakobu v Ljubljani; Frančišek Učakar iz Žirov v Soro; Anton Skubic iz Št. Janža v Žiri; Franc Jezerec od Sv. Križa pri Litiji v Metliki; Henrik Wittine iz Mitterdorfa (Stara Cerkev) pri Kočevju za žup. upravitelja v Planino pri Črnomlju (Stockendorf).

Nameščeni so: Janko Cegnar, bivši c. in kr. voj. kurat v res., kot stolni vikar v Ljubljani; kot kaplani nasled. semeniški duhovniki: Frančišek Belec v Kočevju; Ivan Dovč v Sodražici; Anton Gornik v Starem trgu pri Ložu; Rafael Morel v Poljanah nad Škofjo Loko; Janez Semič v Mitterdorfu (Stara Cerkev) pri Kočevju; Matej Tomazin pri Sv. Križu pri Litiji; Janez Vilfan v Kostanjevici; novomašniki: Albin Gnidovec v Št. Jerneju, Jožef Logar v Podzemlju, Ciril Milavec v Škofji Loki; Anton Pavlič v Št. Janžu; Martin Radoš v Naklem.

V **vojno službo** sta bila poklicana kaplana: Anton Anžič iz Škofje Loke in Janez Burnik iz Cerkljan pri Kranju.

Razveljavil se je dekret, s katerim je bil premeščen Ignacij Breitenberger iz Spodnje Idrije na Jesenice, in dekret, s katerim je bil nameščen novomašnik Ciril Milavec v Spodnji Idriji.

Dopust je dovoljen Ivanu Strajhar, bivšemu kaplanu v Št. Rupertu.

Višje redove so prejeli: subdiakonat dne 11. avgusta, diakonat dne 18. avgusta Jožef Logar; prezbiterat dne 1. septembra Jožef Logar ter nastopna bogoslovca četrtoletnika Jožef Oven in Jakob Šolar.

Umrli so: Ivan Kuralt, c. in kr. mornariški župnik v pok., dne 3. septembra 1918 v Leoninumu v Ljubljani, pokopan v Žabnici; Ivan Prijatelj, župnik na Jesenicah, dne 10. septembra 1918 v Dobropoljah; Matija Erzar, kanonik kolegiatnega kapitlja v Novem mestu, dne 26. septembra 1918. Priporočajo se čč. duhovščini v molitev.

Knezoškofijski ordinariat v Ljubljani, dne 4. oktobra 1918.

Vsebina: 88. Nadškofje in škofje avstrijski svojim vernikom. — 89. Die Erzbischöfe und Bischöfe Österreichs ihren Gläubigen. — 90. Kranjsko deželno društvo c. kr. avstr. zaklada za vojaške vdove in sirote. — 91. Drugi splošni dan v korist vojnih grobov. — 92. Vojaški ubežniki. — 93. Škofijsko društvo za varstvo sirot. — 94. Odlok glede štipendija za manualne in ustanovne maše. — 95. Periodična poročila za šematizem l. 1919. — 96. Šolske knjige za verouk. — 97. Kanonična vizitacija v ljubljanskih župnijah in šolah. — 98. Slovestvo. — 99. Konkurni razpis. — 100. Škofijska kronika.